

Analiza i problematika članka 9 japanskog ustava

Cakić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:629454>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MATEA CAKIĆ

ANALIZA I PROBLEMATIKA ČLANKA 9 JAPANSKOG USTAVA
Završni rad

Pula, kolovoz, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MATEA CAKIĆ

ANALIZA I PROBLEMATIKA ČLANKA 9 JAPANSKOG USTAVA
Završni rad

JMBAG: 0303091538, redoviti student

Studijski smjer: Japanski jezik i kultura

Predmet: Uvod u japansku povijest i kulturu 2

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Japanologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Nataša Visočnik Gerželj

Komentor: dr. sc. Branimir Vidmarović

Pula, kolovoz, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Matea Cakić, kandidat za prvostupnika Japanskog jezika i kulture ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Matea Cakić

U Puli, 1. kolovoz, 2022. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Matea Cakić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Analiza i problematika članka 9 japanskog ustava* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 1. kolovoz, 2022.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POVIJESNA POZADINA	2
<u>2.1. SAVEZNIČKA OKUPACIJA JAPANA.....</u>	<u>3</u>
<u>2.1.1. ASHIDA AMANDMAN</u>	<u>8</u>
3. NAORUŽAVANJE JAPANA.....	10
<u>3.1. ABE I PROMJENA SMJERA.....</u>	<u>16</u>
4. ARGUMENTI ZA I PROTIV REVIZIJE ČLANKA 9.....	18
5. ZAKLJUČAK	22
6. POPIS LITERATURE	25
7. POPIS ILUSTRACIJA.....	29
8. SAŽETAK	30
9. SUMMARY.....	31

1. UVOD

Nakon strahota Drugog svjetskog rata, u težnji da svijetu prikaže svoju želju za mirom, Japan je u svoj Ustav inkorporirao članak 9 ili po riječima McElwaina i Winklera (2015: 254) „klauzulu mira“, možda najpoznatiju odredbu japanskog ustava koja prema Hamuri i Shiu (1995: 440) odražava razumijevanje strahota rata i želju da svijet bude oslobođen od agresije i mržnje.

Tekst članka 9 preuzet iz japanskog ustava objavljenog na internet stranici japanskog premijera i njegovog kabineta u mojem vlastitom prijevodu je slijedeći:

POGLAVLJE II

ODRICANJE OD RATA

Članak 9

Iskreno težeći međunarodnom miru utemeljenom na pravdi i redu, japanski se narod zauvijek odriče rata kao suverenog prava nacije i prijetnje ili uporabe sile kao sredstva za rješavanje međunarodnih sporova.

Kako bi se ostvario cilj prethodnog stavka, nikada se neće održati kopnene, pomorske i zračne snage, kao ni drugi ratni potencijali. Pravo ratobornosti države neće biti priznato.

Oko članka 9 postoji mnogo debata već desetljećima. Od samog izvora ideje, da li je on nametnut ili nije, do njegove točne interpretacije mnogo toga je o članku 9 nepoznato. No, još jedan razlog zašto je taj članak toliko problematičan jest postojanje Snaga obrane, jake vojne institucije u Japanu, za koju se pravni stručnjaci i akademici još uvijek ne mogu složiti je li protuustavna.

Tema ovog završnog rada je analiza i problematika članka 9 japanskog ustava. Specifičnije, kako su članak 9 i Snage obrane, kroz povijest, povezane sa vladajućim

figurama, političkim trendovima i s pojmom nacionalne sigurnosti, kako u Japanu, tako i na međunarodnoj sceni, te kako na istovremeno postojanje članka 9 i jačanje Snaga obrane gledaju građani Japana i sukladno tome, pronalaženje najvjerojatnijeg ishoda u raspravi oko ustavne revizije „klauzule mira“.

Metoda istraživanja koju sam koristila jest prikupljanje informacija i analiziranje istih iz znanstvenih članaka i knjiga o vezanoj temi.

U prvom poglavlju ću analizirati povijesnu pozadinu članka 9. U drugom poglavlju predstaviti ću kako je došlo do formiranja Snaga obrane, te kako se razvijao njihov status i stanje kroz prošlo stoljeće, te u novije vrijeme. U trećem poglavlju predstaviti ću argumente za i protiv revizije članka 9. U zaključku nastojim potvrditi kako je revizija članka 9 nužna, te istovremeno bolja opcija za Snage obrane, kao i za Japan i njegov status *pacifističke države*.

2. POVIJESNA POZADINA

Pokušaji provođenja i održavanja mira i pacifizma u Japanu započeli su još i prije Drugog svjetskog rata. Po riječima Katzensteina i Okaware (1993: 90) politika Japana bila je usmjerena prema miru i u 20-im godinama prošlog stoljeća, prije okretanja prema militarizmu u 1930-ima i 1940-ima. U to vrijeme su se za svjetski mir zalagale međunarodne institucije poput Lige naroda, čiji je član bio i Japan. Howard-Ellis (1928: 60) piše kako je nakon Prvog svjetskog rata, zbog svjetske težnje za mirom nastala Liga naroda tj. udruženje država koje su potpisale ugovor kojim se obvezuju da će mirnim putem rješavati sporove i surađivati u pitanjima od međunarodnog značaja.

Ideja organiziranog svjetskog mira koju je pokušala provesti Liga naroda, nedugo nakon prvog svjetskog rata pokazat će se, zbog novih struja nacionalizma, te same slabosti Lige i ekonomske krize, neuspješnom.

No Liga naroda nije jedini pokušaj uspostavljanja i održavanja svjetskog mira u 1920-ima. Auer (1990: 171) piše kako su 1928. godine. Sjedinjene Države i Francuska preuzele vodstvo u pokušaju da zabrane rat kao sredstvo rješavanja sporova među

nacijama. Kao rezultat tih težnji nastao je Kellogg-Briand pakt koji su potpisale i ratificirale sve velike sile tog vremena, uključujući i Japan.

Unatoč obvezama koje je imao kao član Lige naroda, te obećanjima koje je dao pri potpisivanju pakta Kellogg-Briand, Japan je krenuo u ofenzivu:

Usprkos Kelloggovom paktu, 1931. japanske su snage napale i okupirale mandžurske provincije Kine, a nekoliko godina kasnije skupština Lige naroda utvrdila je da je japanski „Sveti rat“ u sjevernoj Kini bio u suprotnosti s Pariškim paktom. Ugovor o odustajanju od rata očito je ignoriran u vrijeme napada na Pearl Harbor 1941. Nakon rata na Pacifiku, Međunarodni vojni sud za Daleki istok sudio je i osudio dvadeset i šest japanskih ratnih vođa kao ratne zločince klase A za njihovo nepoštivanje Pariškog pakta i drugih međunarodnih obveza. (McNelly, 1962: 351-352)

Pred kraj Drugog svjetskog rata, Japan je od strane saveznika dobio ultimatum pod nazivom Potsdamska deklaracija. Hamura i Shiu (1995: 429) pišu kako je Potsdamska deklaracija zahtijevala da se imperijalne vojne snage u potpunosti razoružaju i da se uništi ratna moć zemlje kako bi se spriječilo njezino ponovno naoružavanje. Sukladno o tome, potsdamski uvjeti su predviđali da će japanske vojne snage biti potpuno razoružane i da će im biti dopušteno da se vrate svojim domovima s mogućnošću da vode miran i produktivan život, a samom Japanu ne bi bilo dopušteno održavati nikakve industrije koje bi mu omogućile ponovno naoružavanje za rat. (McNelly, 1962: 353)

Dana 15. kolovoza, japanski car Hirohito objavio je predaju Japana u dramatičnom radijskom govoru koji je emitiran diljem Japana i Azije. Berkofsky (2010: 8) ističe kako japanski car zapravo nije upotrijebio riječ „predaja“ preko radija, no da je objavio da Japan prihvaća uvjete 'Potsdamske deklaracije'.

2.1. SAVEZNIČKA OKUPACIJA JAPANA

Ubrzo nakon careve objave, u Japan dolaze saveznici, te službeno započinje razdoblje okupacije Japana u kojoj glavnu ulogu igraju Sjedinjene Američke države s

generalom Douglasom MacArthurom tj. vrhovnim zapovjednikom savezničke vojske na čelu. Berkofsky (2010: 9) piše kako je MacArthur, koji je prvi put došao u Japan 29. kolovoza 1945., došao nenaoružan, što se može protumačiti kao prvi simbol njegovih planova da Japan postane pacifistička zemlja.

Od početka američke okupacije, koja je trajala do 1951. godine, general MacArthur je provodio reforme na temelju dokumenta pod nazivom „Početne politike za Japan nakon predaje“ kojeg je odobrio američki predsjednik Truman. Schaller navodi niz reformi koje je MacArthur trebao provesti:

Slijedeći široke nacрте Potsdamske deklaracije, politika nakon predaje naredila je vrhovnom zapovjedniku da razoruža i demobilizira neprijateljske oružane snage i uspostavi reprezentativnu vladu. Trebao je promovirati individualne slobode, slobodu govora i slobodu tiska. Među svojim ciljevima, okupacija je trebala potaknuti mirnodopsko gospodarstvo dovoljno da zadovolji normalne potrebe. Kako bi pomogao svojoj vladavini, MacArthur je mogao koristiti i cara i postojeću vladu sve dok su prihvaćali njegov autoritet i nisu ometali napredak prema demokratskim ciljevima. SCAP je imao moć ukloniti militariste i ultranacionaliste s položaja i utjecaja. Osim toga, SCAP se nije trebao suprotstavljati naporima građana da se uklone sadašnji čelnici sve dok te promjene ne ugroze američke snage. Početne smjernice politike proklamirale su niz temeljnih sloboda, poput slobode vjeroispovijesti, prava na osnivanje političkih stranaka, ukidanje diskriminirajućih zakona, a također je naređivalo oslobađanje političkih zatvorenika. Nalagao je stvaranje demokratskog pravosuđa te reformu i decentralizaciju policijskih ovlasti. (Schaller, 1985: 24-25)

MacArthur se, sukladno s planovima Saveznika, u listopadu 1945. okrenuo zamjeniku premijera tadašnjeg kabineta pod premijerom Higashikunijem Toshihikom, princu Fumimarou Konoeu. Berkofsky (2010: 12) to naziva MacArthurom pogreškom zbog toga što je tijekom Konoeeve premijerskog mandata 1937. Japan pokrenuo rat protiv Kine, te proglasivši za cilj uspostavu takozvanog „Novog poretka“ u istočnoj Aziji, ušao u trilateralni pakt s nacističkom Njemačkom i fašističkom Italijom. S obzirom na njegovo djelovanje, u prosincu su saveznici optužili Konoea kao ratnog

zločinca i on je počinio samoubojstvo. Kako piše McNelly (1962: 356), prijedlozi princa nisu imali izravnog utjecaja na Ustav donesen 1946. godine.

U siječnju 1946. iz Sjedinjenih Američkih Država, dolaze isključive naredbe o promjeni japanskog ustava. Berkofsky (2010: 12) piše kako je Mac Arthur primio dokument iz Washingtona – takozvani „SWNCC-228“ – od Državno-ratno-mornaričkog koordinacijskog odbora u kojem je naloženo da MacArthur "ohrabri japanski narod, da ukine Instituciju cara ili da je reformira prema demokratskijim linijama". Nadalje Berkofsky (2010: 12) ističe pozivanje na "reformu japanskog državnog sustava" navodeći kao cilj da "civilna vlast ima nadmoć nad vojnom granom vlasti".

Itoh (2001: 312) naglašava kako je od posebne važnosti za svaku raspravu o članku 9 prisutnost članka 1, u skladu s kojim Japan zadržava cara, ali je njegov status degradiran na puki simbol države. O ovlastima cara bilo je riječi i u dokumentu „SWNCC-228“ u kojem je, kako tvrdi McNelly (1962: 357), bilo istaknuto kako su vojne službe protumačile da careva povlastica vrhovnog zapovijedanja mornaricom znači da su iste odgovorne isključivo caru i da mogu djelovati neovisno o kabinetu i parlamentu u pitanjima od vojnog interesa. Takva su tumačenja bila u suprotnosti s nastojanjem da vojska bude pod upravom civilne vlasti, i kako ističe McNelly, u spomenutom dokumentu je jasno naznačeno da će, ako se car zadrži, on biti lišen svih vojnih ovlasti.

Dva dana nakon promjene kabineta i formiranja nove vlade 11. listopada, MacArthur je ponovio poziv na reviziju japanskog ustava, ovog puta premijeru Shidehari Auer (1990: 172). Nadalje, Auer (1990: 173) opisuje kako je osnovan odbor znanstvenika pod vodstvom ministra Matsumota, koji je trebao razmotriti nužnost revizije.

McNelly (1962: 358) ističe kako je 24. siječnja 1946. premijer Shidehara održao konferenciju s generalom MacArthurom, te da je članak 9 japanskog ustava rođen na toj konferenciji. No, ni danas nije jasno na temelju čije ideje je nastao članak 9. Autori Berkofsky i Itoh smatraju da je članak 9 nametnut od strane Saveznika i generala MacArthura kao izraz njihovih težnji da Japan postane pacifistička zemlja. Berkofsky (2010: 24), pozivajući se na Stockwina i Finna, ističe kako je general Mac Arthur uložio

velike napore da stvori ono što Stockwin naziva „fikcijom da je Ustav autohtoni japanski proizvod“, no da je u stvarnosti, kako kaže Richard Finn, „Mac Arthur snažno djelovao kako bi pridobio prihvaćanje nacrtu Ustava“.

S druge strane Auer (1990: 173) i sam priznaje kako je podrijetlo ideje za članak 9 sporno. Ističe kako je Shigeru Yoshida, Shideharin ministar vanjskih poslova i kasniji premijer, izrazio svoje uvjerenje da je MacArthur predložio Shidehari ideju i Shidehara se složio. No, Auer se poziva i na rad Takayanagia, autora koji smatra da je izvorni tvorac ideje članka 9 premijer Shidehara, te se čini da je i sam Auer, iako navodi i protuargumente, skloniji toj tvrdnji.

Takayanagi (1968: 969) izričito ističe kako je nakon analize svih dokaza vezanih uz kreiranje japanskog ustava zaključio kako je članak 9 potekao iz Tokija, tj. da je ideja potekla od premijera Shidehara, a ne od generala MacArthura.

McNelly, kao i Auer, navode i protuargumente toj tvrdnji. Tako McNelly, na početku svog rada (1962) spominje autore koji su sugerirali da je „Ugovor o razoružanju i demilitarizaciji Japana“ iz 1945. možda nadahnuo generala MacArthura da u svoje prijedloge za reviziju japanskog ustava upiše klauzulu o zabrani ratovanja. Naime, spomenuti ugovor predviđao je formiranje takozvane „Komisije za kontrolu“ koju bi sačinjavali predstavnici Britanije, Kine, Sovjetskog Saveza i Sjedinjenih Američkih Država, a koja bi vršila strogi nadzor nad Japanom dvadeset pet godina nakon okupacije. Navodno je MacArthur podržavao ustavno odricanje od rata upravo da bi spriječio formiranje Komisije za kontrolu, odnosno rusku, britansku i kinesku, kao i američku intervenciju u Japanu tijekom dvadeset i pet godina nakon okupacije. No, McNelly smatra da to tumačenje ne može biti istinito zbog toga što MacArthurov glavni stožer navodno nije bio obaviješten o raspravama oko prethodno spomenutog ugovora i kreiranja Komisije za kontrolu. U prilog tezi o premijeru Shidehari kao autoru ideje članka 9, McNelly (1962: 359) se poziva na riječi samog MacArthura iz pisma upućenog Takayanagiju u kojem MacArthur tvrdi da se zbog posljedica rata japanski narod sam odlučio odreći se ratovanja u svom Ustavu, te kako mu je premijer Shidehara došao s tom idejom. McNelly (1962: 360) također citira i Shideharu koji tvrdi kako je on smislio uvođenje članka 9 u Ustav, kako bi spasio carski sustav.

Berkofsky (2010: 14) pak tvrdi kako danas dostupni zapisi i dokumenti jasno pokazuju da ministar vanjskih poslova Yoshida Shigeru, premijer Shidehara i sam Matsumoto u to vrijeme uopće nisu smatrali potrebnom reviziju Ustava, već su umjesto toga smatrali da će manje izmjene „Meiji Ustava“ biti dovoljne.

U skladu s tim, piše Auer (1990), iz odbora su proizašla dva prijedloga temeljena na osnovnim načelima Meiji Ustava:

relativno konzervativni „Nacrt A“ koji je pripremio osobno Matsumoto i liberalniji „Nacrt B“ koji je pripremio cijeli odbor: „Autori su naveli da su nacrti osmišljeni kako bi se izmjenama pojedinih članaka spriječile buduće zlouporabe Ustava. Što se tiče oružanih snaga, u Nacrtu A je stajalo: „Sustav oružanih snaga je zadržan. Vrhovno zapovjedništvo nad oružanim snagama ne može se vršiti neovisno, osim uz savjet državnih ministara.“ Nacrt B izbrisao je reference Meiji Ustava na oružane snage, ali se nije činilo da zabranjuje održavanje ili korištenje takvih snaga. (Auer, 1990: 172-173)

I Auer (1990) i Berkofsky (2010) tvrde kako je nacrt A, koji je predstavljen MacArthurovom glavnom stožeru početkom veljače 1946. godine, kritiziran kao konzervativan i revizionistički u japanskoj javnosti. Nakon čega je Mac Arthur, po riječima Berfkoskyja, zaključio da japanska vlada nije bila sposobna razviti revidirani Ustav koji bi uključio njegovu viziju pretvaranja Japana u pacifističku zemlju, a cara u simbol Japana.

Nacrt A nije prihvaćen te je kreiran novi nacrt Ustava po MacArthurovim uputama, ovaj put od strane vladinog odjela na čelu s general bojnikom Whitneyem. Auer (1990) i McNelly (1962: 365) pišu kako je odjelu naređeno da pripremi Ustav s MacArthurovim trima naputcima, od kojih drugi u svom djelu Auer (1990) citira prema Nishiju:

Ukinut je rat kao suvereno pravo nacije. Japan se odriče [rata] kao instrumenta za rješavanje svojih sporova, pa čak i za očuvanje vlastite sigurnosti. Za svoju obranu i zaštitu oslanja se na više ideale koji sada pokreću svijet.

Niti jedna japanska vojska, mornarica ili zrakoplovstvo nikada neće biti ovlašteno i nikakva prava ratovanja nikada neće biti dodijeljena nijednoj japanskoj sili. (Auer, 1990: 173)

No, kako piše McNelly (1962), pravници u odjelu vjerovali su da je nerealno očekivati da će se Japan odreći rata „čak i zbog očuvanja vlastite sigurnosti“, te su u svom nacrtu Ustava revidirali klauzulu o zabrani rata kako bi glasila:

Ukinut je rat kao suvereno pravo nacije. Zauvijek se odriče prijetnje ili uporabe sile kao sredstva za rješavanje sporova s bilo kojom drugom nacijom.

Nikakva vojska, mornarica, zračne snage ili drugi ratni potencijal nikada neće biti ovlašten i nikakva prava ratovanja nikada neće biti dodijeljena državi. (McNelly, 1962: 365)

Prema Berkofskyju (2010: 17), MacArthur je vršio ogroman pritisak na japansku vladu da bez odugovlačenja odobre nacrt Ustava napravljen u samo 6 dana. Berkofsky (2010: 18) citira Matsumotovog asistenta Satoa, koji kaže da je Whitney zaprijetio japanskom kabinetu da će cara osuditi kao ratnog zločinca ukoliko kabinet ne prihvati američki nacrt Ustava. No, te tvrdnje su u kontradikciji sa Whitneyjevim sjećanjem, što ističu i Berkofsky i Takayanagi. Uz to, Takayanagi (1968: 967-969) dodatno poriče spomenuti incident govoreći kako su Matsumotove optužbe bazirane na njegovoj iracionalnoj predrasudi prema savezničkim odvjeticima, te kako su ministar vanjskih poslova Shigeru Yoshida, zamjenik ravnatelja Zavoda za poslijeratne poslove Ichiro Shirasu, te službenik iz Ministarstva vanjskih poslova Motokichi Hasegawa, koji su bili prisutni na tom sastanku, izjavili kako se ne sjećaju da je Whitney bilo što zaprijetio.

2.1.1. ASHIDA AMANDMAN

Po riječima McNellya, Auera i Berkofskya, u srpnju 1946. godine, nacrt Ustava dostavljen je Zastupničkom domu, koji je, u svrhu ispitivanja nacrta, formirao Odbor za ustavne izmjene. Odbor je imao 72 člana, a predsjedao mu je Ashida (Auer, 1990: 175). Ashida je predložio dva amandmana na klauzulu o odricanju od rata, piše

McNelly (1962: 370). Auer (1990: 175) kaže kako su prvo, na početak prve rečenice dodane riječi „iskreno težeći međunarodnom miru utemeljenom na pravdi i redu“, te drugo, na početku druge rečenice dodane su riječi „radi ostvarenja cilja prethodnog stavka“. Sa tim promjenama puni članak glasi:

Iskreno težeći međunarodnom miru utemeljenom na pravdi i redu, japanski se narod zauvijek odriče rata kao suverenog prava nacije, ili prijetnje ili uporabe sile, kao sredstva za rješavanje sporova s drugim nacijama.

Kako bi se ostvario cilj prethodnog stavka, nikada se neće održati kopnene, pomorske i zračne snage, kao ni drugi ratni potencijali. Pravo ratobornosti države neće biti priznato. (McNelly, 1962: 370)

Mnogi autori ne slažu se oko toga je li Ashida bio svjestan da njegov amandman članka 9. mijenja samo tumačenje istog, kako piše Berkofsky (2010: 21), tj. da s obzirom da se prvi redak drugog stavka članka odnosi na prvi stavak, koji ne dopušta Japanu da drži oružane snage za vođenje rata radi rješavanja međunarodnih sporova, to je protumačeno kao dopuštanje Japanu da ipak koristi vojnu silu u individualnoj samoobrani budući da individualna samoobrana nije dio prethodnog stavka, tj. cilja koji treba ostvariti.

Auer (1990: 175) ističe kako je javno objašnjenje za korištenje te neovisne prosudbe u izražavanju odredbe u to doba bilo da takvi dodaci ne izravni način ukazuju na iskrenu želju Japana za mirom. McNelly (1962: 371) s druge strane piše kako je Ashida bio svjestan koju je posljedicu u tumačenju imao njegov amandman, no to nije javno iskazivao ni objavio.

Suprotno tome, Berkofsky (2010: 22), ističe kako na temelju dostupnih dokumenata i istraživanja, koje je, među ostalima proveo japanski učenjak Shoichi Koseki 1980-ih, ističe da Ashida u to vrijeme nije shvatio da bi dodatne riječi otvorile mogućnost tumačenja „pacifističkog“ članka 9 na način da se Japanu omogući održavanje oružanih snaga u svrhu individualne samoobrane. Tu tvrdnju Berkofsky (2010: 22) dodatno podupire citirajući Charlesa Kadesa koji se nije prisjetio da je Ashida shvatio moguće implikacije novog prvog retka drugog stavka članka 9, pa čak ni spominjao pravo na samoobranu ili obrambeni rat na njihovom sastanku.

Hook i McCormack (2001: 82) kao i McNelly navode pak da je sam Ashida posvjedočio da je takozvani „Ashidin paragraf“ osmišljen kao „sredstvo koje

omogućuje posjedovanje vojne sile za samoobranu“. Tu tvrdnju dodatno potvrđuju Takayanagijeve (1968: 974) riječi prema kojima je Ashida „preuredio“ članak 9 kako bi se u nekom budućem vremenu omogućilo tumačenje da se prvi stavak ne primjenjuje u slučaju nacionalne samoobrane i međunarodnih sankcija.

Unatoč tome, MacArthur se nije suprotstavljao amandmanu. Berkofsky (2010:22) ističe pozivajući se na Stockwina da postoji mogućnost ne samo da je MacArthur razumio učinak revidiranog drugog paragrafa, nego ga je i odobrio jer se u konačnici nije protivio tome da Japan zadrži oružane snage kada usvoji Ustav koji su izradile SAD. Razlog tome, nadalje po Stockwinovim riječima, kako nadalje piše Berkofsky (2010:23), je taj što je članak 9 mogao biti dio američke strategije da zadrži takozvanu „Dalekoistočnu komisiju“, multilateralno tijelo zaduženo za nadzor administrativnih i političkih struktura poslijeratnog Japana, uključujući pitanje ustavne reforme i revizije, od uplitanja u američke poslijeratne politike u Japanu, dok je u isto vrijeme osiguravao i Dalekoistočnu komisiju, te Sovjetski Savez i Kinu da SAD aktivno i održivo razoružava Japan.

S druge strane, stavovi članova prema nacrtu Ustava u japanskom parlamentu su varirali ovisno o pojedincu i stranci, ali je prilično uobičajeno stajalište bilo da je donošenje demokratskog Ustava poput dokumenta koji je sponzorirao MacArthur bio preduvjet za okončanje okupacije Japana, te je prijedlog zakona za reviziju Ustava inspiriran Amerikancima usvojen gotovo jednoglasnom većinom u oba doma parlamenta, piše McNelly (1962:375) Ustav je proglašen u studenom 1946., a stupio je na snagu u svibnju 1947.

3. NAORUŽAVANJE JAPANA

Kao što je prije spomenuto Saveznici su u Japanu bili do 1951. godine. Za to je vrijeme, kako piše McNelly (1962: 376), japanska vlada zadržala stajalište da je ponovno naoružavanje prema njihovim uvjetima nemoguće, te je, prema Itohu (2001: 313), SAD preuzeo odgovornost za nacionalnu obranu Japana. Flores (2017: 11) dodaje da se japanska vlada oslanjala na vojne trupe Sjedinjenih Država za zaštitu, u obliku vojnih baza koje su i danas prisutne u Japanu.

No, u susjedstvu su se za to vrijeme dešavale velike promjene. Pobjeda i dolazak komunista na vlast u Kini, te početak Korejskog rata (1950-1953) rezultirao je i promjenama u Japanu:

Korejski rat izravno je utjecao na Japan na dva ključna načina. Prvo, iznimno je jasno pokazao financijsku korist američke vojne prisutnosti. Tijekom rata, Japan je služio kao središnja mobilizacijska točka za američke trupe i materijal, a visoke razine američke vojne nabave pokazale su se golemom blagodati za japansko gospodarstvo, što je navelo japanskog premijera Yoshidu Shigerua da rat nazove „darom od bogova“. Japan bi se sjetio ovog financijskog poticaja kad je došlo vrijeme za pregovore o ponovnom naoružavanju. Drugo, budući da je Azija bila pod vojnom prijetnjom, američki kreatori politike ponovno su potvrdili svoje uvjerenje da neutralni ili demilitarizirani Japan nije u budućim interesima Sjedinjenih Država ili Japana. (Miller, 2011: 87)

Sukladno tome, piše Itoh (2001: 313), kako su Kineska revolucija i Korejski rat potvrdili dominantnu percepciju u SAD-u da je Japan vrijedan saveznik, te da je u vrijeme izbijanja neprijateljstava na Korejskom poluotoku, MacArthur već pokrenuo takozvani „obrnuti kurs“ koji je poništio neke od liberalnijih ekonomskih, političkih i društvenih programa koje je poduzeo ranije. To potvrđuje i McNelly (1962: 375-376) govoreći kako su godine 1950., kada su američke okupacijske snage prešle iz Japana u Koreju kako bi se oduprle tamošnjoj komunističkoj agresiji, general MacArthur i premijer Yoshida dogovorili uspostavu Nacionalnog policijskog rezervata (NPR) od 75 000 ljudi za održavanje unutarnje sigurnosti, a po Hamuri i Shiu (1995: 430) za svrhu održavanja javnog reda protiv komunizma unutar japanskog teritorija. Miller (2011: 87) dodaje kako su postojeće Pomorske sigurnosne snage također osigurale 8500 novih ljudi. Miller (2011: 87) se također poziva na Welfielda koji je primijetio da su te dvije akcije, koje su bile počeci poslijeratne japanske vojske, bile osnova za sve kasnije ponovno naoružavanje Japana.

Iako je NPR na papiru nije trebao biti išta više nego upravo Nacionalni policijski rezervat, od samog početka su se mogli uočiti postupci japanskih vlasti koji su služili kako bi se prikilo, što je zapravo NPR bio. Jedan od tih postupaka opisuje Auer (1990):

Poseban japanski rječnik razvijen je za opisivanje, na primjer, tenkova NPR-a kao „specijalnih vozila“. Bivši pukovnici i vojnici nižih činova iz ugašene Japanske carske vojske ponovno su aktivirani u nove snage i klasificirani su kao rezervni policajci. U svojim memoarima, pukovnik vojske Sjedinjenih Država, Kowalski, kojemu je SCAP dodijelio organizaciju NPR-a, nazvao je NPR pukom krinkom za organizaciju nove japanske vojske. (Auer, 1990:177)

Prema Hamuri i Shiu (1995: 430), pod pritiskom i napetostima Korejskog i hladnog rata, te prema Kapuru (2018: 11), kao preduvjet za okončanje okupacije koju su predvodile SAD i obnovu japanskog nacionalnog suvereniteta, Japanu je 1952. godine nametnut američko-japanski sigurnosni ugovor. U tom je ugovoru navedeno da Japan želi sigurnosni sporazum sa Sjedinjenim Američkim Državama tvrdeći da Japan nije imao učinkovita sredstva za ostvarivanje svog inherentnog prava na samoobranu, te da su obveze Japana bile dopustiti nastavak stacioniranja američkih trupa i ne dopustiti stacioniranje trupa iz trećih zemalja. (Miller, 2011: 88)

Dok je ugovor, prema McNellyu (1962: 376), predviđao da će Japan sve više preuzimati odgovornost za vlastitu obranu od izravne i neizravne agresije, prema Kapuru (2018: 11) isti je bio sačinjen od odredba i propusta koji vrijeđaju japanski nacionalni ponos, te je sam po sebi bio "neravnopravan" ugovor koji je Japanu jamčio polu-kolonijalni status, s "podređenom neovisnošću" pod američkom hegemonijom.

Kako je hladni rat eskalirao, snage Nacionalnog policijskog rezervata su pojačane i reorganizirane u Nacionalne sigurnosne snage 1952. godine (Itoh, 2001: 313). Japanske nacionalne sigurnosne snage (JNSS), koje je sam premijer Yoshida vodio u travnju 1952., sadržavale su kopneni i pomorski element (Auer, 1990: 177). Također Yoshidina vlada je smatrala da priroda i veličina vojnih postrojbi nisu bile takve da bi predstavljale oružje zabranjeno člankom 9 (McNelly, 1962: 376).

U kolovozu 1952. službeno je osnovana Nacionalna agencija za sigurnost kako bi upravljala NSS-om (Auer, 1990:177).Tada je ponovno dovedeno u pitanje je li postojanje NSS-a protivno japanskom ustavu. Prema Aueru, kao odgovor na to pitanje ponuđeno je službeno japansko tumačenje pojma „ratni potencijal“, po kojem on označava silu s opremom i snagom sposobnu za vođenje modernog ratovanja, te da stoga Sigurnosne snage i Pomorske sigurnosne snage nisu "ratni potencijal".

Unatoč tome, kao i općem stavu japanske vlade da se Japan neće ponovno naoružavati, nadalje piše Auer (1990):

Dana 27. rujna 1953. Yoshida i Shigemitsu, predsjednik Progresivne stranke, zaključili su sporazum u kojem je stajalo: S obzirom na trenutnu međunarodnu situaciju i duh nacionalne neovisnosti koji se javlja u našoj zemlji, razjasnit ćemo politiku povećanja naše samoobrambene snage i uspostaviti dugoročni obrambeni plan kao odgovor na postupno smanjenje američkih oružanih snaga stacioniranih u našoj zemlji i proporcionalno našoj nacionalnoj moći. Uz ovu mjeru, kao prvi korak, donijet ćemo izmjene i dopune Zakona o Agenciji za sigurnost kako bismo Snage sigurnosti preustrojili u Snage samoobrane, a misiji prve dodali i misiju obrane naše zemlje od izravne agresije. (Auer, 1990: 178)

Po Itohu (2001) i McNellyu (1962), reorganizacija Nacionalnih sigurnosnih snaga u Snage samoobrane rezultirala je mnogobrojnim raspravama u japanskom parlamentu. Navedeni autori ističu kako su se u tim raspravama mogle uočiti tri struje; prva lijeva, tj. komunistička i socijalistička struja koja je smatrala da su Snage samoobrane protuustavne i sukladno s time se protivile i stacioniranju američkih vojnih snaga u Japanu, te druga desna, tj. konzervativna struja koja je bila za održavanje Snaga samoobrane, te u potpunosti protiv članka 9. O trećoj struji, tj. o umjerenim konzervativcima poput Yoshide piše Itoh (2001: 314) ističući kako su odlučili usvojiti pomirljivi, iako kontradiktorni stav koji je favorizirao zadržavanje članka 9 bez izmjena s jedne strane i održavanje Snaga obrane s druge strane. Tako je, nadalje piše Itoh, Liberalna Demokratska stranka (LDS) tvrdila da Ustav ne isključuje pravo na samoobranu, odnosno usvojila je takozvano „prošireno tumačenje članka koje odražava napetost između domaćeg protivljenja reviziji Ustava i pritiska SAD-a da preuzme neke obrambene odgovornosti. U konačnici, sama revizija članka 9 nikad nije realizirana zbog lijeve struje i javnosti raširenim neutralnim osjećajima, piše McNelly (1962: 376).

1960. godine došlo je do revizije prije spomenutog američko-japanskog sigurnosnog ugovora koji vrijedi još i danas, pod novim nazivom *Novi američko-japanski ugovor o međusobnoj suradnji i sigurnosti*:

Prema ranijem ugovoru, Sjedinjene Države su imale praktički neograničena prava korištenja američkih baza u Japanu u bilo koje svrhe koje Sjedinjene Države žele. To nije bio ni oblikom ni sadržajem zajednički sigurnosni dogovor. Prema novom ugovoru, u slučaju napada Sjedinjene Države i Japan trebali su se međusobno konzultirati – što je bila izričitija obveza objiju zemalja. Nadalje, članak V ugovora kvalificirao je prava baze SAD-a za korištenje u obrani Japana, dok je članak VI kvalificirao prava baze SAD-a za korištenje u očuvanju mira i sigurnosti Dalekog istoka. Veća premještanja američkih snaga u ili iz Japana također su bila predmet prethodnih konzultacija. (Auer, 1990: 179)

Itoh (2001: 314) piše kako je gospodarski rast Japana u kasnim 1970-ima naveo SAD da od Japana zatraži ravnopravniju podjelu tereta ugovora, ne samo kroz monetarna sredstva, već i kroz radnu snagu, no da je japanska vlada inzistirala na tome da zemlja ne može sudjelovati ni u kakvim zajedničkim vojnim operacijama osim ako Japan nije napadnut.

Nadalje, prema Itohu (2010: 314), Japan je više od četiri desetljeća (do 90-ih) usmjeravao svoju energiju na gospodarski rast, te trošio minimalno na svoju nacionalnu obranu i ostavio nejasnim stupanj do kojeg bi mogao preuzeti svoje pravo na samoobranu. S druge strane, ako se pogledaju podaci iz Ministarstva za obranu koje koristi Auer (1990: 180), može se uočiti kako je prvi japanski proračun za obranu za 1952. iznosio 1,8% bruto nacionalnog dohotka, ali ukupan je iznos od tada rastao svake godine, nominalno i realno. No, piše Auer, uz fenomenalni dvoznamenkasti rast stope bruto nacionalnog dohotka u 1960-ima, proračun za obranu je, međutim, pao na manje od 1% 1967. i na samo 0,7% 1971. godine, prikrivši tako svoj nominalni i realni rast.

U siječnju 1987. vlada je donijela odluku da će budući obrambeni programi biti ograničeni međunarodnom situacijom tog vremena, gospodarskim i fiskalnim zahtjevima, miroljubivom prirodom Japana i, naravno, duhom Ustava (Auer, 1990:

181). Matthews (2003: 77) ističe kako su se zabrane iz članka 9 simbolično počele erodirati upravo kada je istovremeno, prvi put nakon pada 0,7% iz 1971., japanski proračun za samoobranu premašio jedan posto BDP-a, što se dugo smatralo neslužbenom granicom potrošnje zemlje za obranu.

Čak i s propašću post-hladnoratovskog poretka 1990-ih, razvoj u japanskom obrambenom planiranju ostao je minimalan (Yamaguchi, 2018: 42). Unatoč tomu, Japan je postupno, ali sigurno proširio svoju sigurnosnu ulogu u okviru američko-japanskog saveza (Satake, 2021: 90).

Prema Satakeu (2021: 90) nakon Zaljevskog rata 1991., Japan je prvi put poslao svoje pomorske minolovce u Adenski zaljev na Bliskom istoku, te je nakon nuklearne krize 1993-1994 na Korejskom poluotoku, omogućio je Snagama obrane da pruži logističku potporu američkoj vojsci u slučaju „situacija u područjima koja okružuju Japan“. NATO savez također ističe kako je u 1990-ima Japan odigrao značajnu ulogu u stabilizaciji Balkana, gdje je NATO vodio nekoliko operacija potpore miru od sredine 1990-ih, te je kao velika zemlja donator, pridonijela uspješnom oporavku regije Balkana i njezinoj ponovnoj integraciji u glavne europske tokove.

Međutim, početkom kasnih 1990-ih, ističe Yamaguchi (2018: 42), sigurnosni izazovi su za Japan postali sve veći, osobito u pogledu sjevernokorejskog avanturizma u vezi oružja za masovno uništenje; sve je veća bila zabrinutost zbog kineskog vojnog gomilanja kao i transnacionalnog terorizma, što je utjelovljeno u napadima 11. rujna 2001. godine. Satake (2021: 90) piše kako je Japan, nakon napada 11. rujna, poslao brodove mornarice Snaga obrane za opskrbu gorivom u Indijski ocean kako bi pomogli američkoj multilateralnoj vojnoj operaciji poznatoj kao „Trajna sloboda“, te je također poslao kopnene SDF jedinice kao pomoć u naporima obnove Iraka od 2003. do 2009. godine.

S novim prijetnjama također dolazi do promjene u stavu oko obrane. Yamaguchi (2018: 42) ističe da je u rujnu 2001. uspostavljen Odbor za reviziju obrambenog stava, a u travnju 2004. i Vijeće za sigurnosne i obrambene sposobnosti. Navedena su tijela kreirala novi nacionalni obrambeni program čiji je fokus zahtijevao pomak s koncepta osnovne obrambene sposobnosti na "multifunkcionalne, fleksibilne i učinkovite

obrambene snage", te je služio kao temeljni predložak za japansko obrambeno planiranje od tog vremena, ne samo osiguravajući osnovu za izgradnju domaćih obrambenih sposobnosti nacije, već i promičući njezinu ulogu u pogledu savezničkih obveza i međunarodne sigurnosti.

3.1. ABE I PROMJENA SMJERA

Satake (2021: 90) piše kako su se sigurnosne uloge Japana u američko-japanskom savezu dodatno proširile pod vodstvom premijera Shinza Abea:

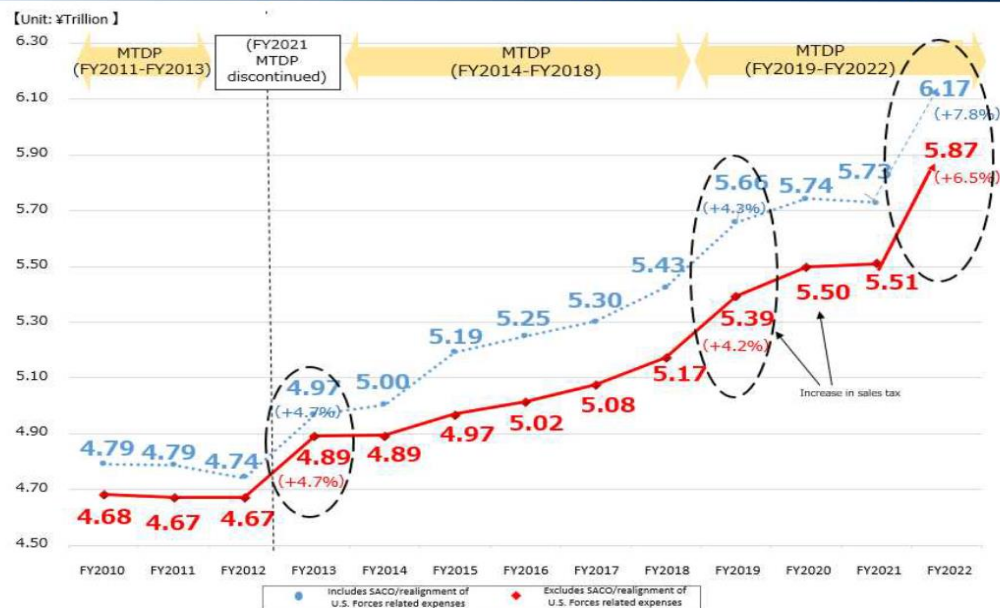
Nakon što je ponovno izabran za japanskog premijera u prosincu 2012., Abe je snažno promovirao japanske obrambene reforme, uključujući izgradnju obrambenih sposobnosti. Te sposobnosti uključivale su nabavu 105 mlaznih borbenih aviona F-35, izgradnju dosad najvećih višenamjenskih razarača klase Izumo, uspostavu amfibijskih snaga za brzo raspoređivanje, uvođenje samostojećih projektila dugog dometa i razvoj hipersonične protu brodске rakete. Abeova vlada također je dva puta revidirala Smjernice japanskog nacionalnog obrambenog programa (SJNOP), 2013. i 2018. SJNOP iz 2018. uveo je koncept obrambenih snaga s više domena kako bi se poboljšale zajedničke operativne sposobnosti Snaga Obrane u kopnenim, pomorskim, zračnim, kibernetičkim i svemirskim domenama. U sklopu ove inicijative, Japan je uložio velika sredstva u nove domene kao što su kibernetička, svemirska i elektromagnetska. (Satake, 2021: 90)

Proširivanje sigurnosnih uloga Japana dodatno potvrđuju i informacije od NATO-a koje govore kako je Japan pružio podršku Međunarodnim snagama za sigurnosnu pomoć kao i širim naporima za obnovu i razvoj u Afganistanu, doprinio Zakladi Afganistanske nacionalne vojske, te pomogao mobilizirati međunarodnu potporu Afganistanu organiziranjem Tokijske konferencije u srpnju 2012. i obećanjem 5 milijardi USD u tu svrhu tijekom petogodišnjeg razdoblja (2009.-2013) .

Yamaguchi (2018: 42) za prethodno navedene Abeove promjene i djelovanja, ističe kako oni razvoji nisu predstavljali zaokret od 180 stupnjeva, već da su umjesto toga, predstavljali dugoročno, postupno utjelovljenje ključnih planova i razvoja željenih sposobnosti u japanskom obrambenom planiranju.

Ozbiljnu promjenu japanskog stava prema naoružanju dodatno potvrđuju ispod priloženi grafovi 1 i 2 koji prikazuju godišnji proračun za 2022. godinu u iznosu od 5,178 bilijuna ¥ (5,405 bilijuna ¥ ako se uključi prestrojavanje američkih snaga), što je povećanje od 55,3 milijarde ¥ (1,1%) u odnosu na prethodnu godinu, nastavljajući 10-godišnji trend povećanja troškova od 2012. godine, tj. od prve godine drugog Abeovog mandata.

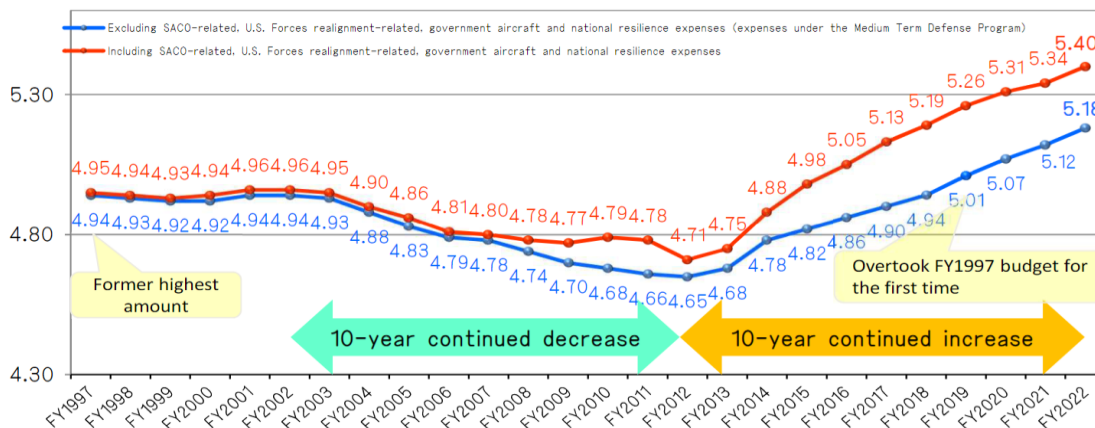
Transition of Expenditures (Package; "15-month budget")

Graf 1: Prijelaz izdataka iz Obrambenih programa i proračuna Japana za fiskalnu godinu 2022 (Ministarstvo obrane, 2022)

Reference: Change in Expenditure (Annual Budget)

(Unit: ¥Trillion)

Graf 2: Promjena rashoda (godišnji proračun) iz Obrambenih programa i proračuna Japana za fiskalnu godinu 2022 (Ministarstvo obrane, 2022)

Uz to, pišu Sato i Weinek (2020: 2), prema podacima Ministarstva obrane Japana, od 31. ožujka 2019. Snage obrane imaju 226 547 profesionalnih članova, što ih čini relativno velikom vojnom organizacijom. Nadalje, prema Europskom institutu za azijske studije, po vojnoj moći od 2021., Japanske Snage obrane su bile na 5. mjestu, nakon Sjedinjenih Država, Rusije, Kine i Indije, te uključuju preko 1000 tenkova i 5000 oklopnih vozila, preko 250 borbenih zrakoplova i 500 helikoptera, a Japanska Obrambena mornarica uključuje 4 nosača helikoptera, 37 razarača, 6 korveta i 20 podmornica. Također mnogi autori, kao i dokumenti od Ministarstva obrane, upućuju na daljnje razvijanje, proširenje i unaprjeđivanje kako Japanskih Obrambenih snaga tako i ratnog potencijala, naravno po interpretaciji japanske vlade, samo u svrhu obrane i bez kršenja članka 9 japanskog ustava.

4. ARGUMENTI ZA I PROTIV REVIZIJE ČLANKA 9

Na temelju rečenog u prethodna dva poglavlja, može se doći do zaključka da Japan u svom Ustavu sadrži pacifistički članak 9, te istovremeno održava Snage obrane koje su na glasu kao jedna od jačih vojnih organizacija. Sukladno tome, prirodno je zapitati se jesu li same interpretacije članka 9 dovoljne kako bi se i dalje opravdalo postojanje i djelovanje Snaga obrane, ili je ipak nužna revizija ili čak potpuno ukidanje članka.

Kako pišu Hamura i Shiu (1995: 431), neki pravni stručnjaci tumače stavak 1. članka 9 kao da znači da se Japan odriče invazivnog rata, a stavak 2. kao da znači da se Japan odriče samoobrambenog rata jer država Japan nema pravo na ratovanje. S prethodno spomenutog pravnog stajališta zaključuje se da su Snage obrane neustavne.

Iako se japanska vlada oslanja na svoju interpretaciju članka 9, te s njom opravdava postojanje Snaga obrane, istovremeno se pozivalo na reviziju Ustava, ponajviše s prije spomenute konzervativne strane, tj. japanske Liberalno Demokratske stranke. Najozbiljniji nedavni naponi dogodili su se 2005. i 2012., kada je LDS objavio

dva nacrta amandmana, od kojih ni jedan nije prihvaćen te se revizija nije ostvarila. (Evans i Menter, 2021: 23)

Japanske socijalističke i komunističke stranke, kao i većina građana Japana protiv se izmjeni Ustava ili promjeni članka 9:

83 posto japanskih građana vjeruje da pacifistički članak 9 osigurava mir i sigurnost Japana od Drugog svjetskog rata. Nadalje, 57 posto protivi se svakoj promjeni pacifističkog dijela članka 9 kojim se odriče rata. Istovremeno, dok gotovo nitko trenutno ne zagovara uklanjanje odricanja od rata iz članka 9, gotovo polovica japanskih građana vjeruje da je potrebna odredba u Ustavu koja posebno legitimira postojanje JSDF-a. (Flores, 2017: 12)

Sukladno tome, čak i ako Japan želi izmijeniti članak 9 kako bi razjasnio svoje pravo na obrambenu vojnu silu, bit će teško postići takav amandman, pišu Hamura i Shiu (1995: 441).

S druge strane podaci ACLED-a (Armed Conflict Location & Event Data Project) iz 2021. godine govore kako se broj demonstracija protiv revizije članka 9, koji je bio osobito visok za vrijeme Abea, postepeno smanjio kroz zadnjih nekoliko godina. Istovremeno, prema podacima iz iste publikacije, postotak građana Japana koji podupiru amandman članka 9, povećao za 10 posto od 2018. do 2020. godine. Dakle, stav japanskih državljanina se mijenja, a s njime i mogućnost same revizije članka 9. Ovu tvrdnju dodatno potvrđuju publikacije kao što su The Mainichi (2021) i Japan Forward (2022) objavljivanjem anketa javnog mnijenja prema kojima je vidljiv rast postotka građana koji podupiru mijenjanje članka 9 kako bi se priznao status Snaga obrane, od otprilike 15-20% u usporedbi s anketama iz 2018. godine.

No Flores (2017: 13) piše kako bi održavanje nacionalnog referenduma o tom pitanju, bez obzira hoće li amandman biti usvojen ili ne, pokazao japanskom narodu da nacijom vlada suglasnost naroda, što bi simbolično signaliziralo da su dani imperijalizma davno prošli i da je ustavna demokracija sada zakon zemlje. Također Ben-Ari (2015: 27) tvrdi kako je pozivanje na formalnu promjenu članka 9 mnogo zdravije za ustavnu demokraciju zemlje od njegove proširene reinterpetacije.

S druge strane Flores (2017: 12) piše kako neki autori sugeriraju da promjena članka 9 signalizira povratak prethodnog imperijalnog japanskog militarizma ili čak nosi podliju, fašističku namjeru, te kao takva, nagađanja o skrivenim motivima amandmana ostaju strašna. To se posebice osjeća u Južnoj Koreji, koja drugu najveću prijetnju nakon Sjeverne Koreje ne smatra Kinom, već japanskim prijeratnim militarizmom, tvrdi Ben-Ari (2015: 28).

Međutim, ističu Hamura i Shiu (1995: 441), čak i bez takvog amandmana, prema Povelji UN-a, Japan će imati opravdanje za korištenje oružja sve dok snažna međunarodna organizacija ne stavi na raspolaganje više sigurnosnih mjera. Riječ je o oružju koje Japan aktivno razvija zbog sve veće nesigurnosti u susjedstvu, o kojima piše Satake (2021) :

Kina je usvojila novi zakon o obalnoj straži koji dopušta upotrebu oružja brodovima kineske obalne straže protiv stranih plovila u vodama na koje Peking polaže pravo. Također je omogućio kineskoj obalnoj straži da zaplijeni strane brodove koji ulaze u te vode. Brodovi kineske obalne straže očito su od sredine 2020. pojačali svoje aktivnosti 'provođenja zakona', poput jurnjave za japanskim ribarskim brodovima ili presretanja brodova japanske obalne straže, u vodama blizu otočja Senkaku.

Nuklearno naoružana Sjeverna Koreja također ostaje egzistencijalna prijetnja Japanu. Od svoje inauguracije 2012., sjevernokorejski vođa Kim Jong-un izveo je najmanje 88 lansiranja projektila i četiri nuklearna testa. U međuvremenu, Sjeverna Koreja je brzo unaprijedila svoje raketne i nuklearne tehnologije, uključujući balističke projekte koji se lansiraju s podmornica i interkontinentalni balistički projektil koji može dosegnuti teritorij SAD-a. (Satake, 2021: 99-100)

U slučaju napada, općenita nedefiniranost brojnih termina poput „organizirani naoružani napad“ mogao bi biti od ključne važnosti za legalno djelovanje Snaga obrane, te bi pravne prepreke mogle ograničiti sposobnost Snaga obrane za pravodobnu tranziciju iz mirnodopskog u ratno stanje, posebno u situacijama koje su u svojoj zoni, piše Satake (2021: 96). Dakle, ustavni amandman bi pomogao da se dodatno razjasni status oružanih snaga i njihov tretman prema međunarodnom pravu

tako što bi se Ustav jasnije uskladio s međunarodnim obvezama (Evans i Menter, 2021: 48).

Kako se može vidjeti u prethodnom poglavlju, Japan je počeo biti sve aktivniji u slanju svojih vojnika u međunarodne misije. No, u skladu s tim, postoji sve veća potreba da se status Snaga obrane, najprije radi same njihove zaštite, jasnije definira. Slično tome, Evans i Menter (2021) navode hipotetsku situaciju u kojoj bi se Snage obrane mogle naći, a u kojoj bi im njihov jasan status bio itekako potreban:

Pretpostavimo da je Japan poslao Pomorske snage samoobrane da se pridruže američkim multilateralnim snagama. I pretpostavimo da su te snage zatim zarobljene i držane kao zarobljenici. Bi li uživali sličnu zaštitu kao američke snage zarobljene pod sličnim okolnostima? Po važećem zakonu, postoji dobar argument da bi trebali; ali postoji i argument da ne bi trebali, da su Snage samoobrane neustavne.... (Evans i Menter, 2021: 33)

Osim toga, ako Japan zaista teži održavanju mira i održavanju svoje slike kao pacifističke zemlje, s ustavnom revizijom članka 9 i jasnim definiranjem statusa Snaga obrane, mogao bih napokon sudjelovati u akcijama UN-a. S tim u vezu Hamura i Shiu (1995: 442) pišu kako članak koji Japan ograničava od daljnjeg sudjelovanja u mirovnim aktivnostima UN-a zapravo nameće moralnu dužnost da igraju veću ulogu u naporima očuvanja mira u akcijama s UN-om.

Revizija članka 9 bi rezultirala i promjenom viđenja Japana kao saveznika. Kao što je u prethodnim poglavljima opisano, Japan se desetljećima oslanja na zaštitu Sjedinjenih Američkih Država, za koje Evans i Menter (2021: 35) pišu kako su istovremeno dugo apelirale na Japan da usvoji strožu obrambenu politiku. Slično tome i Akiba (2017: 2) tvrdi da, s obzirom na novu američku administraciju, značaj japanske neovisne sposobnosti je vrlo velik, te da će Japan trebati strateško planiranje kako bi prevladao svoju preveliku ovisnost o američkom sigurnosnom kišobranu i zaštitio se od neizvjesnosti koju predstavlja sljedeća američka administracija. Nadalje, i Envall (2017: 29-30) ističe kako bi aktivnija uloga savezništva mogla Japanu u nadolazećim godinama poslužiti dvostrukoj svrsi: poboljšanju odnosa sa SAD-om, te istovremeno stvaranju police osiguranja za Japan u slučaju povlačenja SAD-a iz regije. Vjerojatno

bi konvencionalnija obrambena politika također ojačala širi vanjskopolitički utjecaj Japana (Evans i Menter, 2021: 35). Zanimljivo je da Matthews (2003: 87) tvrdi da je u tom slučaju moguće i približavanje Kine i Japana (možda pridruživanjem sigurnosnom paktu), uz uvjet da obje zemlje prepoznaju rizike eskalacije utrke u naoružanju.

5. ZAKLJUČAK

Oko članka 9 japanskog ustava raspravlja se od njegova nastajanja. Počevši od same ideje, ni danas nije jasno koja je strana, američka ili japanska predložila inkorporiranje pacifističkog članka u Ustav. I dok se jedni, pozivajući se na MacArthurove i Shideharine memoare, zalažu da je članak 9 izvorni plod japanskog uma, drugi, analizirajući stav i zadatke Amerike kao okupatora i međunarodnih struja u to poslijeratno vrijeme, tvrde da nema sumnje da je članak nametnut Japanu.

U svakom slučaju za samu raspravu oko sadržaja članka 9, smatram da nije toliko bitno čija je izvorno bila ideja, osim naravno za konzervativne stranke koje se zalažu za reviziju članka s argumentom da su taj članak nametnuli okupatori. No, što se tiče sadržaja članka, činjenica je da je japanski parlament prihvatio Ustav koji je na snazi od 1947. godine, u kojem se članak 9 nije službeno revidirao nijednom.

Ipak, unatoč članku 9, a oslanjajući se na široke reinterpretacije, zbog vanjskih geopolitičkih uvjeta te poticaja saveznika, došlo je do razvitka, po svemu sudeći, vrlo jake vojne organizacije. Japanske snage obrane, po tumačenju japanske vlade, nemaju potencijal za ofenzivni rat. No, gotovo sva oružja mogu biti korištena za ofenzivu ukoliko je motivacija dovoljno velika. U skladu s tim linija između isključivo defenzivne ratne mogućnosti i isključivo ofenzivne ratne mogućnosti, vrlo je nejasna.

Osim toga, usprkos interpretacijama članka 9 od strane japanskih vlasti, mnogi pravni stručnjaci i akademici ne mogu se složiti oko odgovora na pitanje je li postojanje Snaga obrane protuustavno. Takva siva zona u samom Ustavu ne utječe pozitivno ni na same djelatnike Snaga obrane, ni na njihovu zaštitu pri sudjelovanjima u međunarodnim misijama i sudjelovanju u održavanju mira sa UN-om, prema kojem bi Japan trebao težiti upravo zbog svog članka 9, kako ističu Hamura i Shiu (1995).

Dakle, problem nije u tome ima li Japan vojnu instituciju ili ne –činjenica je da ona postoji kao što stoji u poglavlju *Naoružavanje Japana*. Problem leži u njezinom statusu koji bi trebao biti jasno definiran japanskim Ustavom:

Ustav je pridonio miru u Japanu u posljednjih 71 godina. Međutim, u isto je vrijeme potaknuo anti vojni i antiratni osjećaj. Takav osjećaj je doveo do nevoljkosti da se teži suštinskom razumijevanju modernog složenog sigurnosnog okruženja. Uz oštro protivljenje ratovanju i vojnoj organizaciji diljem Japana, Snage obrane su se borile da razviju vlastitu vojnu strategiju i doktrine. Japanska pacifistička ideologija i njezino okruženje oduzeli su priliku za osnivanje vojne akademske zaklade za Snage obrane. Nadalje, anti vojni sentiment u Japanu sprječava Snage obrane da organiziraju ekspedicije ili čak razmišljaju o vanjskom angažiranju. S obzirom na neizvjesne prioritete novog režima SAD-a, Snagama obrane je potrebna ta mogućnost vanjske prisutnosti, kako za partnerstvo i podršku svom savezniku, tako i za omogućavanje daljnje predanosti i angažmana u zemljama u kojima će biti mali ili nepostojeći američki vojni trag. Aktivni angažmani sa stranim vojskama izvan američkih snaga zahtijevaju korespondenciju Snaga obrane i razumijevanje modernog sigurnosnog okruženja, umrežavanje i, što je najvažnije, vojno doktrinarno obrazovanje. (Akiba, 2017: 3)

Realisti predviđaju da u anarhičnom međunarodnom sustavu države nastoje povećati svoje relativne sposobnosti kako bi poboljšale svoju vojnu moć i sigurnost (Izumikawa, 2010: 124). Očito je da Japan teži istom, bez obzira na članak 9, iako ga isti ograničava i predstavlja razlog zbog kojeg se Japan nije uspio prilagoditi rastućem riziku od terorizma i razviti odgovarajuće vojne mjere, sposobnosti stranih obavještajnih službi za podršku operacijama u inozemstvu i koordinaciju među agencijama u zemljama domaćinima, kako piše Akiba (2017: 1).

I dok neki autori smatraju kako Japan uživa zaštitu od SAD-a, te bi službena revizija članka mogla biti samo provokacija susjednim državama Japana koja bi išla protiv želje japanskog naroda, u ovom radu su prikazani protuargumenti za takve tvrdnje. SAD su, kao što je opisano u prethodnim poglavljima godinama poticale Japan da preuzme aktivniju ulogu svojoj obrani, dakle, revizija članka 9 te s njom i poboljšanje

statusa Snaga obrane bi moglo samo unaprijediti odnos Japana i SAD-a, osamostaliti Japan, a možda čak utabati puteve za daljnje odnose sa Kinom, kao što tvrdi Matthews. Nadalje, istina je da je većina japanskog naroda protiv revizije članka 9, no to se mijenja, kako pokazuje istraživanje ACLED-a iz 2021. Smanjuje se broj demonstracija protiv revizije, a raste broj ljudi koji podupiru istu. Ukoliko se taj trend nastavi, Japan bi trebao dobiti priliku za referendum, što bi istovremeno pojačalo važnost i veličinu demokracije u toj zemlji.

Naravno, ukoliko dođe do revizije, po javnom mišljenju, doći će samo do promjene koja je dovoljna da se službeno prizna status Snaga obrane. Prema svemu sudeći, ne čini se da Japan odustaje od pacifizma. Imamo li na umu da očito, unatoč mnogim pokušajima raznih institucija, poput Lige naroda, UN-a i sl., međunarodni svjetski mir još nije ostvaren, te su države ostavljene u stanju međunarodne anarhije, smatram da bi Japan s revidiranim člankom 9 i priznavanjem statusa Snaga obrane, imao puno bolju poziciju iz koje bi se mogao dodatno zalagati i raditi na širenju mira.

6. POPIS LITERATURE

Akiba, R. (2017) The Development of Japan Special Operations Command's Capability: 21st Century Samurai Diplomats. *Daniel K. Inouye Asia-Pacific Center for Security Studies*. [Online] Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/resrep13997>. [Pristup: 20. srpnja 2022.]

Armed Conflict Location & Event Data Project (2021) Demonstrations Over Constitutional Revisions in Japan. [Online] Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/resrep32031>. [Pristup: 19. srpnja 2022.]

Auer, J. E. (1990) Article Nine of Japan's Constitution: From Renunciation of Armed Force "Forever" to the Third Largest Defense Budget in the World. *Law and Contemporary Problems*. [Online] 53 (2). str:171-187. Dostupno na: <http://www.jstor.com/stable/1191849>. [Pristup: 12. srpnja 2022.]

Ben-Ari, E. (2015) Using Military Force: Changing Japanese Defense Policies. *Begin-Sadat Center for Strategic Studies*. [Online] Dostupno na: <http://www.jstor.com/stable/resrep04716.7>. [Pristup: 19. srpnja 2022.]

Berkofsky, A. (2010) Japan's Post-War Constitution. Origins, Protagonists and Controversies. *Il Politico*. [Online] 75 (2). str:5-25. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/24006503>. [Pristup: 12. srpnja 2022.]

Envall, D. (2017) : Japan: From Passive Partner to Active Ally. U: Wesley, M. (ed.) *Global Allies*. ANU Press.

Evans, C.D.A. i Menter, A. (2021) Reinterpreting The Reinterpretation: Collective Self-Defense As Constitutional Fidelity. *Penn State Journal of Law & International Affairs*. [Online] 9 (2). str:1-67. Dostupno na: <https://elibrary.law.psu.edu/jlia/vol9/iss2/5>. [Pristup: 18. srpnja 2022.]

Flores, E. (2017) The Japanese Constitutional Amendment: National Defense or a Return to Japanese Militarism? *Harvard International Review*. [Online] 38 (4). str:10-

13. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26528696>. [Pristup: 14. srpnja 2022.]

Hamura, S. i Shiu, E. (1995) Renunciation of War as a Universal Principle of Mankind: A Look at the Gulf War and the Japanese Constitution. *The International and Comparative Law Quarterly*. [Online] 44 (2). str.426-443. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/760759>. [Pristup: 11. srpnja 2022.]

Hook, G. D. i McCormack, G. (2001) Organization for self-defense. U: *Japan's Contested Constitution Documents and Analysis*. London i New York: Routledge.

Howard-Ellis, G. (1928) The Nature and Necessity of the League. U: *The Origin, Structure, and Working of the League of Nations*. London: George Allen & Unwin.

Itoh, M. (2001) Japanese Constitutional Revision: A Neo-liberal Proposal for Article 9 in Comparative Perspective. *Asian Survey*. [Online] 41 (2). str:310-327. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/as.2001.41.2.310>. [Pristup: 14. srpnja 2022.]

Izumikawa, Y. (2010) Explaining Japanese Antimilitarism: Normative and Realist Constraints on Japan's Security Policy. *International Security*. [Online] 35 (2). str:123-160. Dostupno na: <http://www.jstor.com/stable/40981245>. [Pristup: 20. srpnja 2022.]

Japan Forward: Finally Chance to Exercise their Constitutional Right to Change the Constitution? Dostupno na: <https://japan-forward.com/finally-chance-to-exercise-their-constitutional-right-to-change-the-constitution/> [Pristup: 27. kolovoza 2022.]

Kapur, N. (2018) Introduction. U: *Japan at the Crossroads Conflict and Compromise after Anpo*. Cambridge i London: Harvard University Press.

Katzenstein, P. J. i Okawara, N. (1993) Japan's National Security: Structures, Norms, and Policies. *International Security*. [Online] 17 (4). str.84-118. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/2539023>. [Pristup: 12. srpnja 2022.]

Matthews, E. A. (2003) Japan's New Nationalism. *Foreign Affairs*. [Online] 82 (6). str:74-90. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/20033758>. [Pristup: 16. srpnja 2022.]

McElwain, K. M. i Winkler, C. G. (2015) What's Unique about the Japanese Constitution? A Comparative and Historical Analysis. *The Journal of Japanese Studies*. [Online] 41 (2). str.249-280. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/43917706>. [Pristup: 11. srpnja 2022.]

McNelly, T. (1962) The Renunciation of War in the Japanese Constitution. *Political Science Quarterly*. [Online] 77 (3). str:350-378. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/2146310>. [Pristup: 13. srpnja 2022.]

Miller, J. M. (2011) The Struggle to Rearm Japan: Negotiating the Cold War State in US-Japanese Relations. *Journal of Contemporary History*. [Online] 46 (1). str:82-108. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/25764610>. [Pristup: 15. srpnja 2022.]

Ministry of Defense. (2022) Defense Programs and Budget of Japan Overview of FY2022 Budget (Including FY2021 Supplementary Budget). [Online] Dostupno na: https://www.mod.go.jp/en/d_act/d_budget/index.html. [Pristup: 16. srpnja 2022.]

NATO: Relations with Japan. Dostupno na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50336.htm. [Pristup: 16. srpnja 2022.]

Prime Minister of Japan and his cabinet (1947) *The Constitution of Japan: Article 9*. [Online] Dostupno na: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html. [Pristup: 11. srpnja 2022.]

Satake, T. (2021) Japan: The Political Costs of Deterrence. U: Fruhling, S. i O'neil, A. (eds.) *Alliances, Nuclear Weapons and Escalation*. 1.izd. ANU Press.

Sato, F. i Weinek, N. (2020) The “Benevolent” Japan Self-Defense Forces and Their Utilization of Women. *Hitotsubashi Journal of Social Studies*. [Online] 51 (1). str:1-23. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26889738>. [Pristup: 18. srpnja 2022.]

Schaller, M. (1985) The American Occupation of Japan. U: *The American Occupation of Japan The Origins of the Cold War in Asia*. New York Oxford: Oxford University Press.

Takayanagi, K. (1968) Some Reminiscences of Japan's Commission on the Constitution. *Washington Law Review*. [Online] 43 (5). str:961-978. Dostupno na: <https://digitalcommons.law.uw.edu/wlr/vol43/iss5/6>. [Pristup: 14. srpnja 2022.]

The Mainichi: 48% back revision of Japan's Constitution, 12 points up from last year: Mainichi poll. Dostupno na: <https://mainichi.jp/english/articles/20210503/p2a/00m/0na/002000c> [Pristup: 27. kolovoza 2022.]

Yamaguchi, R. H. (2018) Japan's Defense Readiness. *Naval War College Review*. [Online] 71 (3). str:41-60. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26607066>. [Pristup: 16. srpnja 2022.]

7. POPIS ILUSTRACIJA

Ministarstvo obrane (2022) Graf 1: Prijelaz izdataka. [Obrambeni programi i proračun Japana za fiskalnu godinu 2022.] Dostupno na:

https://www.mod.go.jp/en/d_act/d_budget/index.html [Pristup: 16. srpnja 2022.]

Ministarstvo obrane (2022) Graf 2: Promjena rashoda (godišnji proračun).

[Obrambeni programi i proračun Japana za fiskalnu godinu 2022.] Dostupno na:

https://www.mod.go.jp/en/d_act/d_budget/index.html [Pristup: 16. srpnja 2022.]

8. SAŽETAK

U ovom završnom radu predstaviti ću članak 9 japanskog ustava odnosno takozvanu *pacifističku odredbu* kojom se Japan odrekao rata i, u svrhu održavanja mira, odrekao držanja ratnih potencijala i vojnih institucija. Metodom analiziranja dostupnih članaka i knjiga na tu temu, predstaviti ću članak 9 s njegovom povijesnom pozadinom, formiranje Snaga obrane i njihov status i stanje, te argumente za i protiv revizije članka 9 japanskog ustava kako bi se razriješio problem istovremenog postojanja pacifističkog članka i jake vojne institucije u Japanu. U ovom radu tvrdim da je za rješavanje navedenog problema potrebna revizija članka 9 kako bi se formalno utvrdio status Snaga obrane i Japanu pružila mogućnost konkretnog širenja pacifizma u radu sa institucijama kao što je UN.

Ključne riječi: članak 9, Snage obrane, pacifizam, Drugi svjetski rat, japanski Ustav

9. SUMMARY

In this final paper, I will present Article 9 of the Japanese Constitution, i.e. the so-called *pacifist provision* by which Japan renounced war and, for the purpose of maintaining peace, renounced holding war potentials and military institutions. In order to solve the problem of the simultaneous existence of a pacifist article and a strong military institution in Japan, by using the method of analyzing the available articles and books on this topic, I will present Article 9 with its historical background, formation of the Defense Forces and their status and condition, as well as arguments for and against the revision of Article 9 of the Japanese Constitution. With this paper, I claim that the solution to this problem is the revision of Article 9 in order to formally assert the status of the Defense Forces and provide Japan with the possibility of concrete expansion of pacifism in working with institutions such as the UN.

Keywords: Article 9, Defense Forces, Pacifism, World War II, Japanese Constitution